

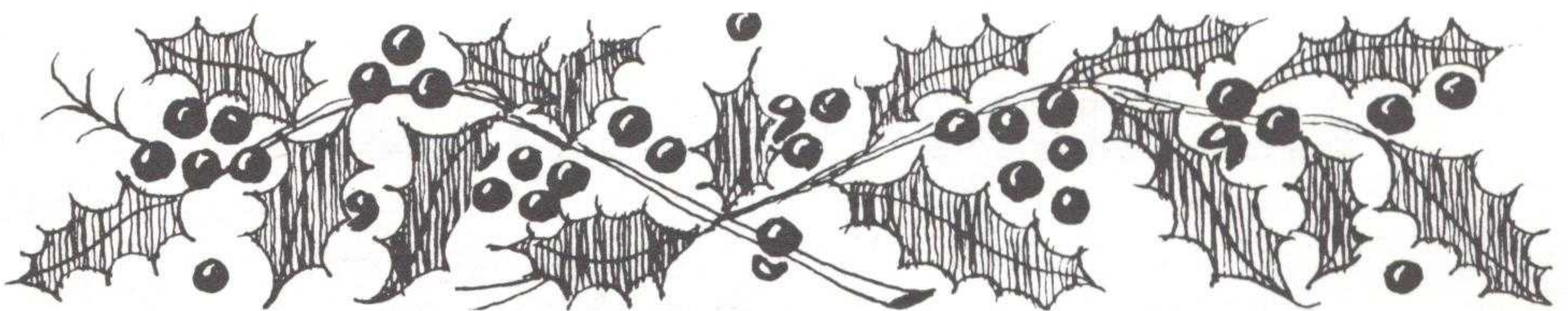

de Zandloper

Periodieke uitgave van de Vereniging Oud-Ede
verschijnt elk kwartaal

16e JAARGANG - nr. 4 DECEMBER 1988

*Prettige Kerstdagen
en een
Gelukkig Nieuwjaar*

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

* Hout

* Board

* Triplex

* Schroten

* Wandplaten

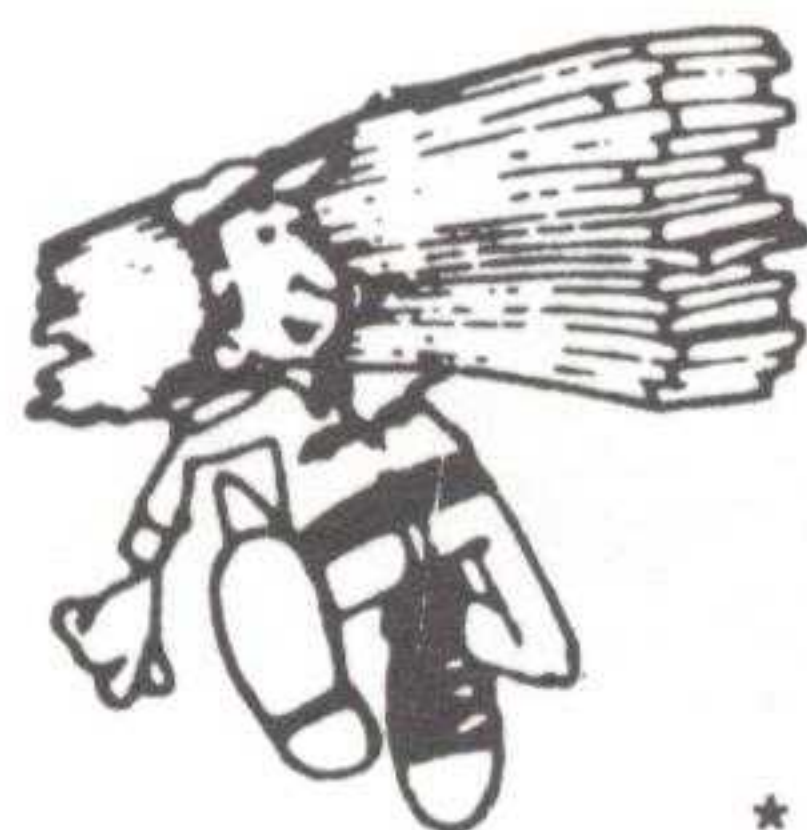
* Deuren

* Draadmateriaal

* Keukens

* Kasten

* Gereedschap

* IJzerwaren

* Verf (Vervetal)

* Schildersgereedschap

* Wandweefsel

* Schuimvinyl

* Rambe assortiment

* Autolakken

* Beitsen, lakken, lijmen enz. enz.

Hout voor jong of oud voor groot of klein

daarvoor

moet u

DOE HET ZELF MARKT

bij

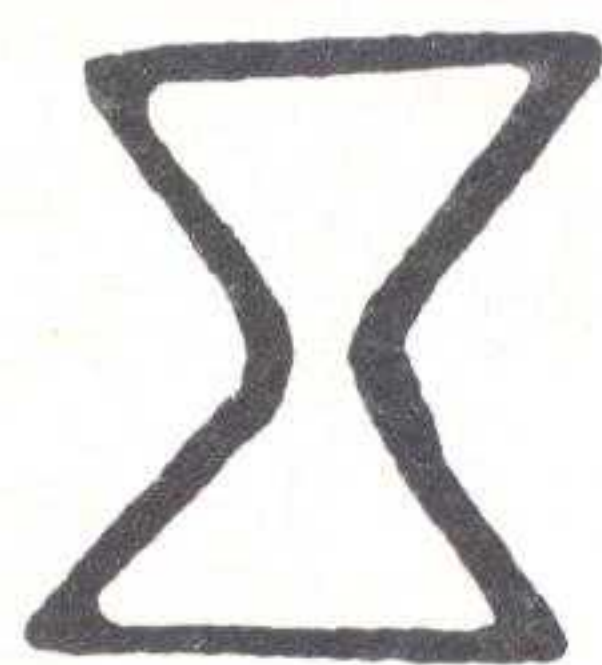
Elbert Jansen

zijn

KOLKAKKERWEG 65 - 67

EDE tel. 08380 - 11680

de Zandloper

Periodieke uitgave van de Vereniging Oud-Ede
verschijnt elk kwartaal

16e JAARGANG - nr. 4 DECEMBER 1988

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING "OUD-EDE"

voorzitter Drs E. Broekhuis, Magnoliaaln
69, 67 Ede Gld
tel.: 11916.

sekretaris Mw H.A. Blaauw-de Wit, Bea-
trixln 14, 6713 PS Ede Gld.
tel.: 11584.

penningmr. T. Hylkema, Bremln 42,
6713 EB Ede. tel.: 18808.

ere-lid G.W. Bos

AFGEVAARDIGDEN van de vereniging

Stichting Ir J. Ubbels, v Irhovenln 9
Tegelmuseum 6711 MN Ede Gld.

Monumenten JJG vd Pol, Burg Prinsln 26
Commissie 6711 KD Ede Gld.

MUSEUMADRES Museum Oud-Ede, Museumpln 7
6711 NA Ede. tel.: 19554.

geopend: maandag t/m vrijdag van
10-12 uur en 14-17 uur.

CONTRIBUTIE min. f 15,- p.jaar, te stor-
ten op giro 3534268 van penn.
mr Vereniging Oud-Ede te Ede.

REDAKTIE van het blad De Zandloper.

E. Hendriksen, Gr Bentinckln
22, 6712 GT Ede. tel.: 11229.

Mw H.A. Blaauw-de Wit, Bea-
trixln 14, 6713 PS Ede Gld
tel.: 11584.

eindred./ S.J. Ouwendijk, Annadaal 22
opmaak 6715 JA Ede. tel.: 33089

VERANTWOORDING VOOR TEKSTEN

De Redactie van De Zandloper is u er-
kentelijk voor bijdragen in de kopy.

Verantwoordelijkheid voor de inhoud
van historische - en technische gege-
vens blijft uitdrukkelijk voorbehou-
den aan de inzender van de kopy.

De redactie neemt geen verantwoording
voor het eventueel niet vermelden van
de bron, etc. bij ingezonden artikelen.

OVERNAME VAN ARTIKELEN UIT ZANDLOPERS.

Gehele op gedeeltelijke overname van
artikelen uit dit blad is alleen toe-
gestaan na toestemming van de redactie.

LIDMAATSCHAPSKAARTEN en MUSEUMJAARKAARTEN

Lidmaatschapskaarten voor leden en Mu-
seumjaarkaarten kunnen tijdens de
openingsuren worden afgehaald aan de
balie van het museum.

KOPY voor de volgende ZANDLOPER.

Kopy voor het eerstvolgende nummer van
dit blad graag inzenden aan de redactie,
p/a Museumpln 7 te Ede, en wel vóór.....

10 februari 1989

VAN DE BESTUURSTAFEL

Nieuwe rubriek.

Het onderlinge contact tussen de leden van de Vereniging Oud-Ede wordt bevorderd door een goede informatie inzake nieuwtjes rondom museum en vereniging.

Redactie en bestuur zijn dan ook overeengekomen, dat in de rubriek "Van de bestuurstafel" mededeling wordt gedaan van de lopende zaken. Mocht uw nieuwgierigheid gewekt zijn en wilt u het naadje van de kous weten, dan kunt u altijd bellen met de museummedewerkers, de museum-commissie of met het bestuur.

Bestuursleden.

Op 18 april 1989 wordt de jaarvergadering van de Vereniging "Oud-Ede" gehouden. Reglementair zullen enige bestuursleden dan moeten aftreden. Wij vragen u eens na te denken of u een medelid van de Vereniging weet, waarvan u denkt dat het een goed bestuurslid zou kunnen zijn. Enige belangstelling voor de geschiedenis van Ede en een gezond verstand zijn een goede basis voor een toekomstige functie in het bestuur. Of is het misschien iets voor uzelf? Bel dan onvervaard met de voorzitter of de sekretaris van het bestuur.

Lezing.

Denkt u nog even aan de lezing over "Boerderijen in de Gelderse Vallei", die op 11 januari a.s. zal worden gehouden in restaurant Calluna door de heer K. Boeder. Aanvang om 20.00 uur. Zie ook elders in deze Zandloper.

Streek-conservator.

De gemeente Ede heeft het besluit genomen om per 1 januari 1989 de heer P. Bolwerk voor twee dagen per week aan te stellen als streek-conservator. De drie oudheidkundige verenigingen in de gemeente Ede -te weten Ede, Bennekom en Lunteren- alsmede het Tegelmuseum in Otterlo worden ondersteund in het uitvoerende werk door de kennis van zaken van de heer Bolwerk.

De heer Bolwerk heeft ons al vaker "zomaar" waardevolle adviezen gegeven, dus we zijn er van overtuigd dat het een vruchtbare samenwerking zal worden.

Verbouwing van het museum.

In de plaatselijke pers heeft u al kunnen lezen dat het museum Oud-Ede zal worden verbouwd. De bovenverdieping -in vroeger jaren

de woning van de stationschef- zal bij het museum getrokken worden. Het museum is gesloten voor het publiek, want de inpak-werkzaamheden zijn reeds begonnen.

De museumcommissie is gepromoveerd tot bouwcommissie en daarnaast is een her-inrichtingscommissie ingesteld, waarin onder andere ook de te benoemen streek-conservator zitting heeft.

Lezing en Jaarvergadering.

Op woensdag 11 januari 1989 volgt de tweede lezing van Oud-Ede in het winterseizoen 1988/1989. De heer K. Boeder, lid van de gemeentelijke monumenten-commissie en in het dagelijkse leven werkzaam bij de Gelderse Monumentenraad, houdt op 11 januari a.s. om 20.00 uur een lezing getiteld "Boerderijen in de Gelderse Vallei". De lezing zal plaats vinden in restaurant Calluna, Van Pabstlaan 1 te Ede. Het gaat hier om boerderijen (en afgebroeken boerderijen) op het grondgebied van de gemeente Ede, behorende tot de Gelderse Vallei.

Op dinsdag 18 april 1989 wordt de Jaarvergadering van de Vereniging Oud-Ede gehouden, wederom in restaurant Calluna.

Na het huishoudelijk gedeelte van de vergadering wordt een lezing gehouden.

Waarschijnlijk wordt het een lezing, die zal aansluiten bij de dagtocht, die kort na 18 april georganiseerd zal worden.

Verdere informatie volgt in de eerstvolgende Zandloper.

Het P.J. Meertens Instituut.

De volledige naam van dit Instituut luidt:

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen P.J. Meertens Instituut.

Een indrukwekkende naam voor een instituut dat zich inspant om het dialect van de doodgewone Nederlander schriftelijk en op de band vast te leggen. Het instituut verzamelt ook volksliedjes, streekliedjes en liedjes behorende bij kring-spelletjes.

Dit instituut zoekt medewerkers!

Van deze medewerkers wordt gevraagd om één of meerdere keren per jaar een vragenlijst in te vullen. Een leuk werkje voor Edenaren, die nog op de hoogte zijn van het oude Edese dialect.

Nadere informatie over dit zinvolle werk kunt u ontvangen bij de sekretaris van de Vereniging Oud-Ede. (zie voorin De Zandloper).

STUDIE-RAPPORT over "KRAATS en BINNENVELD" aangeboden aan de wethouders Alberts en Modder.

(overgenomen uit De Edese Courant)

EDE/WAGENINGEN — Het middeleeuws karakter van de wegenstructuur in de Kraats en het Binnenveld dreigt te verdwijnen, waarschuwt de Historische Werkgroep de Kraats. Van diverse zijden wordt op dit moment gestudeerd op de verdere ontwikkeling van het open gebied in de zuidelijke Gelderse Vallei. Volgens de werkgroep, die er een studierapport aan heeft gewijd, dreigt het cultuurhistorisch aspect uit het oog verloren te worden.

Mevrouw H.A. Blaauw-De Wit en de heren A.C. van Grootheest, F. Bruinsel en A.J. de Jong van de werkgroep boden gisteren aan de Edese wethouders H. Alberts (ruimtelijke ordening) en J.J. Modder (natuur en landschapsbeheer) het eerste exemplaar van de historische notitie Kraats en Binnenveld aan. De werkgroep wil met deze notitie van de hand van A.C. van Grootheest aandacht vragen voor de cultuurhistorische waarden van het open land op de grens van Gelderland en Utrecht. In de werkgroep hebben de historische verenigingen van Ede, Veenendaal, Rhenen, Wageningen en Bennekom nauw samengewerkt. Op dit moment wordt door de betrokken vier gemeenten en de twee provinciebesturen overlegd over de toekomst van het gebied.

Benaming

Louter de naam Binnenveld voor het totale gebied vindt de werkgroep niet juist. De benaming Binnenveld heeft meer betrekking op de wat kale weilanden op het grondgebied van Wageningen en Rhenen. De Kraats is de benaming voor het Edese gedeelte van het open gebied, waar de wegenstructuur wat kronkeliger is, meer bossages te vinden zijn en al veel langer mensen wo-

nen. In het Binnenveld zijn nu nog weinig woningen te vinden, terwijl de Kraats bijna een buurtschap genoemd kan worden.

Vanuit cultuurhistorisch perspectief acht de werkgroep de Kraats interessanter dan het Binnenveld. Omdat de gebieden toch duidelijk een eenheid vormen stelt de werkgroep voor om het gebied tussen de dorpen en steden in de toekomst aan te duiden met „Binnenveld en Kraats”.

„Er is alle reden voor ongerustheid over de toekomst van Kraats en Binnenveld”, aldus de notitie van de historische werkgroep. „Van alle kanten wordt geknabbeld aan het nog open gebied”. De werkgroep concludeert, dat Kraats en Binnenveld een waardevol samenhangend gebied vormen. In het westelijk deel (Binnenveld) is sprake van een grote waarde in biologisch opzicht, het oostelijk deel (Kraats) is vooral in cultuurhistorisch opzicht waardevol. In de Kraats is nog een duidelijk herkenbare middeleeuwse structuur aanwezig. Overeenkomstige gebieden op de Veluwe zijn inmiddels bebouwd en dus onherkenbaar. Daarom is het volgens de werkgroep van het grootste belang om dit gebied wel te beschermen.

De werkgroep sluit met diverse aanbevelingen de notitie af. Daarin wordt gevraagd om de structuur van

**Geen project
of kantoor
is ons te groot!
En geen winkel
te klein!**

Wij zijn gespecialiseerd om projecten-
kantoren en winkels snel en vakkundig
van elke gewenste vloerbedekking en/of
gordijnen te voorzien.
Eigen gordijnen-atelier en meubel-
stoffeerderij.

Eigen showroom.

Ook dit project,
museum Oud Ede, is
verzorgd door:

VAN DIJK B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE
TELEFOON 08380 - 32359

DURF IN MANNENMODE

**ZEKER
MET...**

VAN DE WEERD
Grotestraat 32
Ede **MANSHOP**

Mannen durven steeds méér
in mode. Maar mannen
willen vóór alles: zekerheid.
De zekerheid van topkwali-
teit. De zekerheid van een
topmerk, dus.

Voor een internationaal modeprogramma

DRUKWERK

Periodieken, jaarverslagen, tijdschriften, brochures, folders, briefpapier, rekeningen formulieren in bloks, sets, enz.

BINDWERK

Inbinden van boeken en jaargangen tijdschriften met goud- of kleurfolie-druk op boekband.

Archief- en bibliotheekdozen.

Restauratie van antieke boeken en bijbels.

Postverzending

Vouwen en insteken van brieven e.d. in enveloppen.

Adresseren - sorteren - bundelen.

Horaplantsoen 2, 6717 LT Ede, Tel. 08380-79122

■ De wethouders Alberts en Modder krijgen het studierapport Kraats en Binnenveld aangeboden.

Foto Henk van Holland

het landschap (houtwallen en dergelijke) te versterken en om vooral ook de middeleeuwse wegenstructuur in de Kraats onaangetast te laten. Op het ogenblik is het zo dat veel wegen in de Kraats nog gesitueerd liggen op de oude dekzandruggen, die diep het drassige gebied binnenkwamen.

Om echt zicht te krijgen op de cultuurhistorische waarden van De Kraats moet er een inventarisatie van de vele oude boerderijen en bijgebouwen komen en dienen meer boerderijen op de landelijke of

gemeentelijke monumentenlijst te komen. Verder moet, volgens de historische werkgroep, strakker de hand worden gehouden aan nieuw- of verbouw van de boerderijen.

De werkgroep is niet gelukkig met uitbreidingsplan Noord West van de gemeente Wageningen. Daar moeten in enkele jaren vijftienhonderd woningen verrijzen. De eerste woningen staan er al, maar de werkgroep hoopt dat de plannen beperkt kunnen blijven.

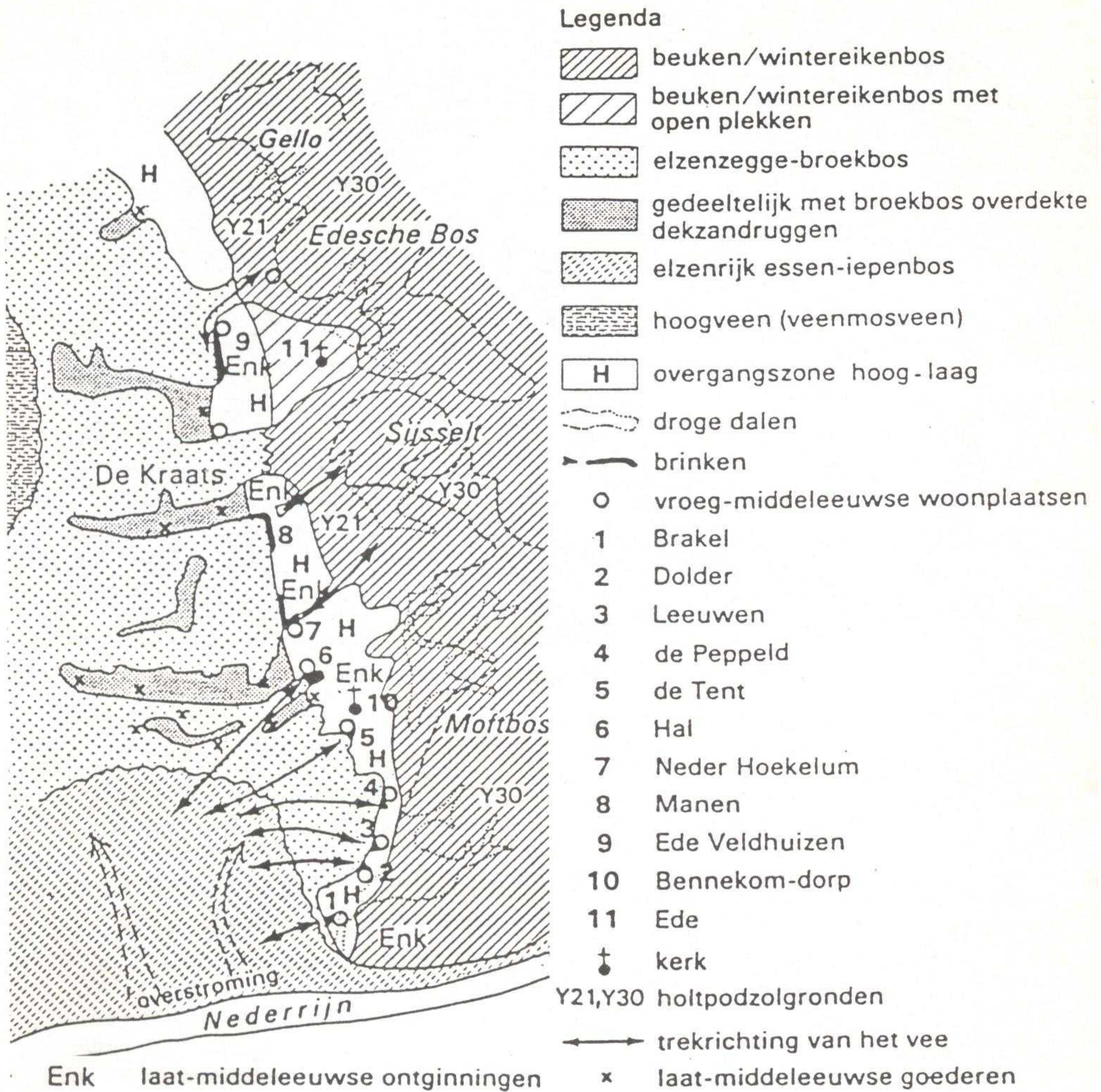
NIEUWE LEDEN van de VERENIGING OUD-EDE (t/m 12 november 1988).

A.G.J. Bakkenes, Annadaal 85 te Ede;

J.P. Beijerman, Wekeromsebuurtweg 20 te Wekerom;

Mr W. Blanken, Stationsweg 93 te Ede

Ir H. van den Top, Doeshof 10 te Ede.

Opbouw van het landschap in het zuidwesten van de Veluwe ten tijde van de Middeleeuwen.

TENTOONSTELLING "1000 dingen achter deurtjes".

Inmiddels is het al weer 3 december geweest en is de tentoonstelling met bovengenoemde naam helaas weer afgesloten. Overweldigende belangstelling werd getoond voor deze expositie die voor een groot deel door de schooljeugd in elkaar was gezet.

In totaal wisten 3675 bezoekers de weg naar ons museum te vinden. Hieronder waren 107 groepen (tesamen 2255 bezoekers) die zich reeds voor anvang van de tentoonstelling hadden aangemeld.

Op deze envolgende pagina's wat impressies uit deze tentoonstelling en een collage van reacties van de jeugd zelf.

Jeugdige belangstelling voor de tentoonstelling. ....en dan maar zoeken, of je wat van jezelf vindt.

zelf mee

Oud Ede.

Wij zijn naar toe
naar toe
We w
rond
Na de
krieger
altema

DUIZEND
DINGEN
ACHTER
DEUREN

ker 1

In het museum...
boeken en dingen over koningin Ede
jaar.
Het 10 1000 dingen achter

1000 dingen
achter
deuren

! museum ook
in iedere school

we een strikje,
Kon Beatrixschool
hierbath van appelen
markrijjes.

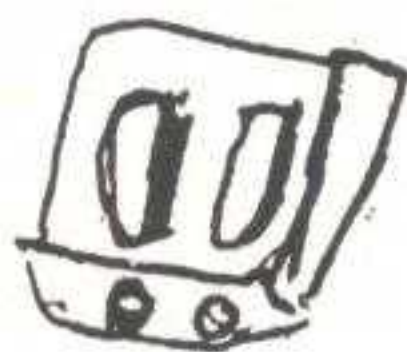
37
CORNEL.
Kon. Beatrixschool.
8b
oude schuiften,
spaarproppen,
beeldjes,
leerste schoentjes

dag:
Esther Valkenburg
Kon. Beatrixschool
gr. 8b Ede

verslijp - Shura Glasmacher
ster

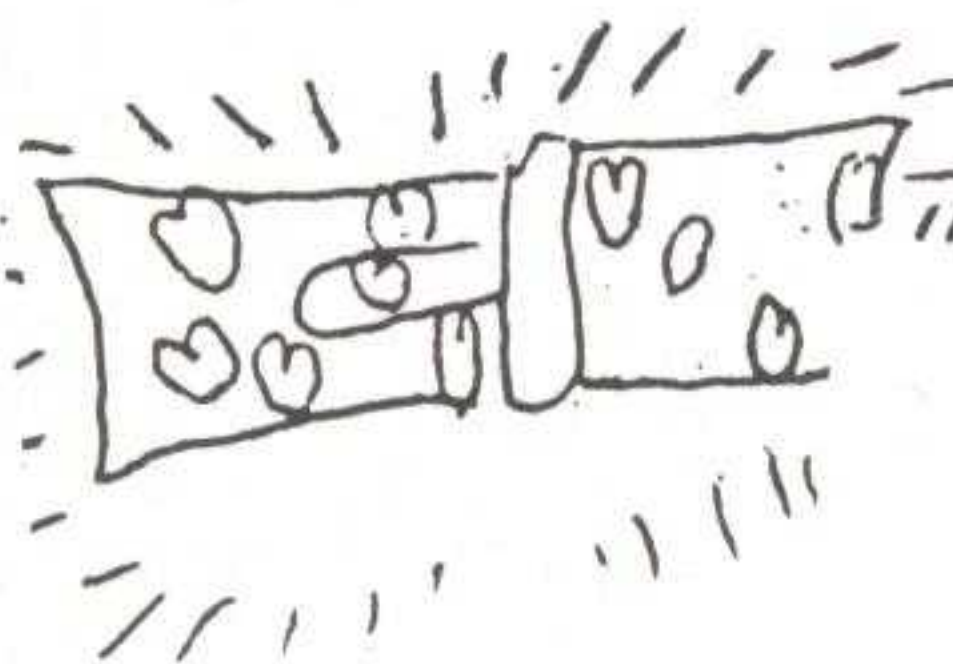
Ron v. Velthuis

LYRON

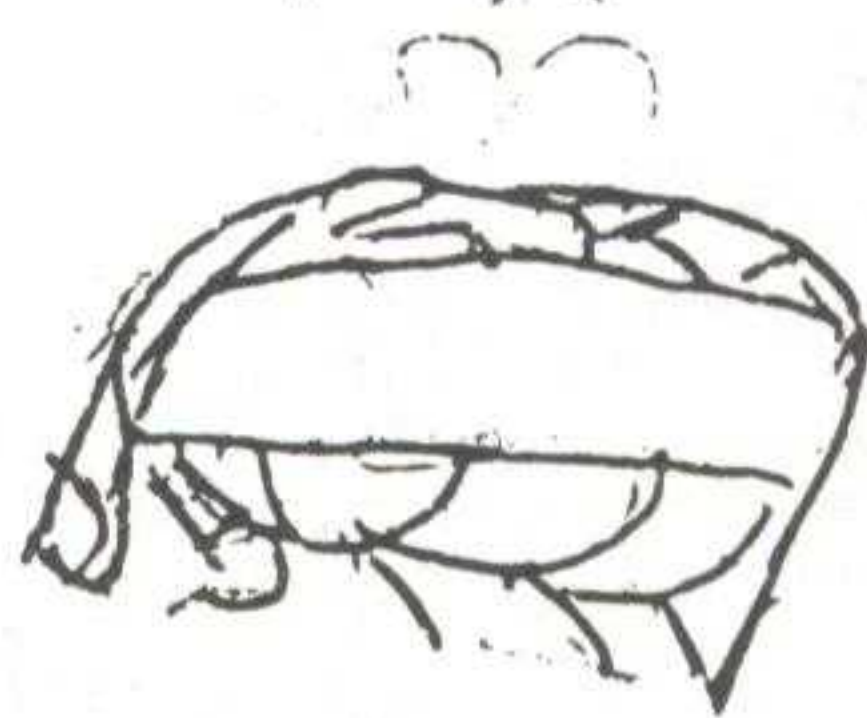
mijn dingen die in het museum ook nog allemaal jongens een edjes, vorkbellen en
ook nog allemaal
in het museum
veel dingen
en kinder.

een zure

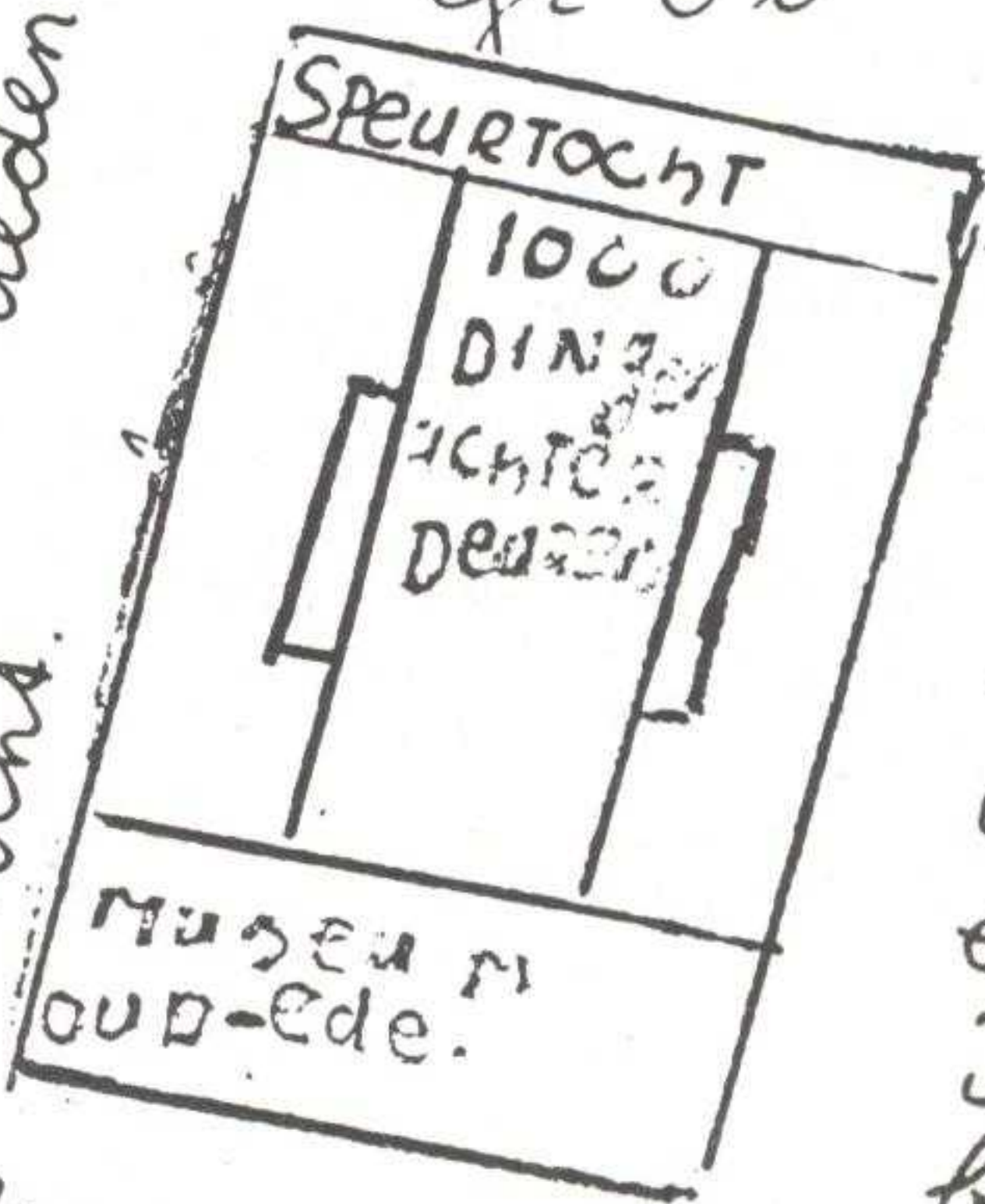
Johan vld Borch
zand dingen achter
- aangevat er stond zand in
- Timmertje bij. Ook bij de foto's.

- gedaan

van Ronald Schimmel
Koningin Beatrix school ede
gr 8b

groep 8b

Zo zag het boekje
van de speurtocht.
er uit
en er stond ook
een deur met een bel
en er stond bij
Jan Klassen 100 x
bellen toen ik foto's was

Daniëlle van der Klift
Museum oud Ede.

In het museum f. deden
een speurtocht.

dee ik het 100 x bellen nou niets te zien.

Ronald Magedans
Kon Beatrixschool
gr 8b.

Museum oud Ede, 11 november 1988

Ik...
De schoentjes waren ook heel schattig
De leukste vraag vond ik wie heeft in het zek, vooral die
persalleem van hier of zo geschreven.
En ik vond het leukeren van de dingetjes
was ook heel leuk
Dorineke de Ridder
Kon. Beatrix school
11 Jan klas 6. groep 8
Voordat we
deiding, dat
Toen dat gedaan
was de vragen
voorbeeld bij
dejes waar

mochten we kiezen uit een: brosp - overbellen
en een strikje. Ik heb een brospje.

groeten van Monica Kleotwijk
Kon. Beatrix school EDE.
Groep 8b.

~ die er was vond ik
me dingen voor over 100 jaar
in er staan hele leuke dingen in zoal:
potje lucht - potje zuiver water - foto -
poerie - album enz. Het is echt de moei-
te waard om er te gaan kijken

Groetjes van Monique.

by my
lollige dingen.

Er waren ook hele oude rimpje.

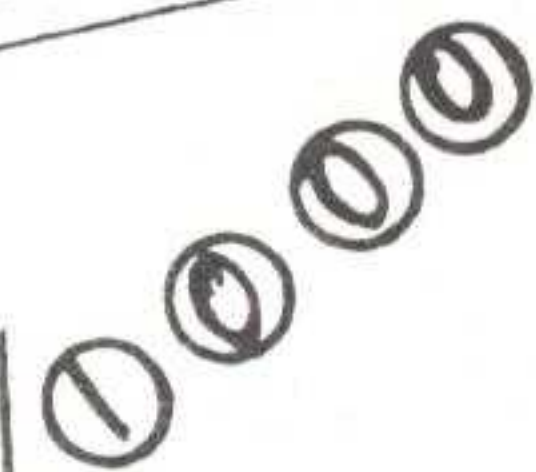

Willeke Quist

Kon. Beatrix school

gr. 8b.

Museum oud- E

Gerben Harkema
Koningin Beatrixschool
groep 8b

We gingen elf uur
We kwamen daar te
Toen heette hij ons
stond. Toen moesten u
Als je klaar was m
aan die meenar ge¹⁰⁰ dingen
de speurtocht. Toen girt deuren.

museum daar was
wat daar allemaal 100 dingen achter deuren
En heel leuk op het museum oud Ede.
meisjes konden kiezen de klas op 11 november 1980,
en een borsje.

leuke tentoonstelli
speurtocht door h

Conny v. Beek

Koningin Beatrix

groep 8b.

vragen hele ma

en vragen.

En de hele moeilijke vragen.

De hele moeilijke vragen mocht je aan de
mensen die er rood lopen.

Het is een hele leuke dag geweest al was
het maar anderhalf uur.

Vooral de dingen voor over 100 jaar waren
leuk.

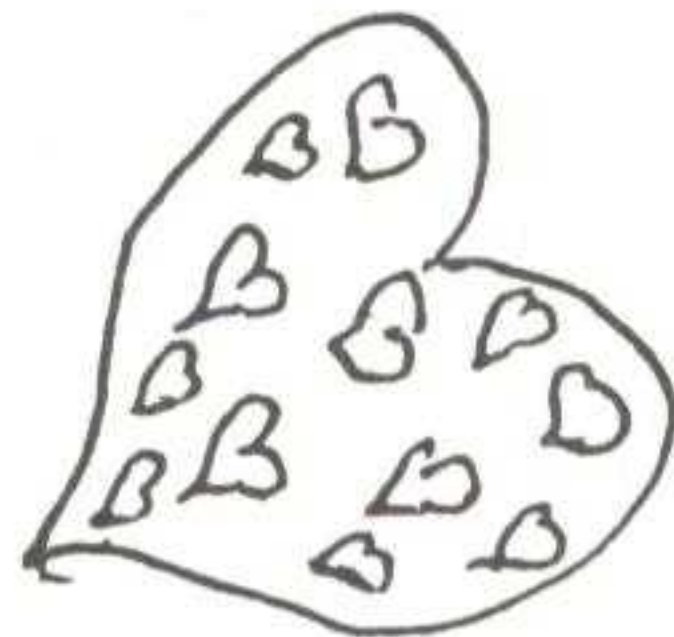
Als uw het leuk vind moet u er eens naar
toe gaan.

Daag
Christel Kerkhof

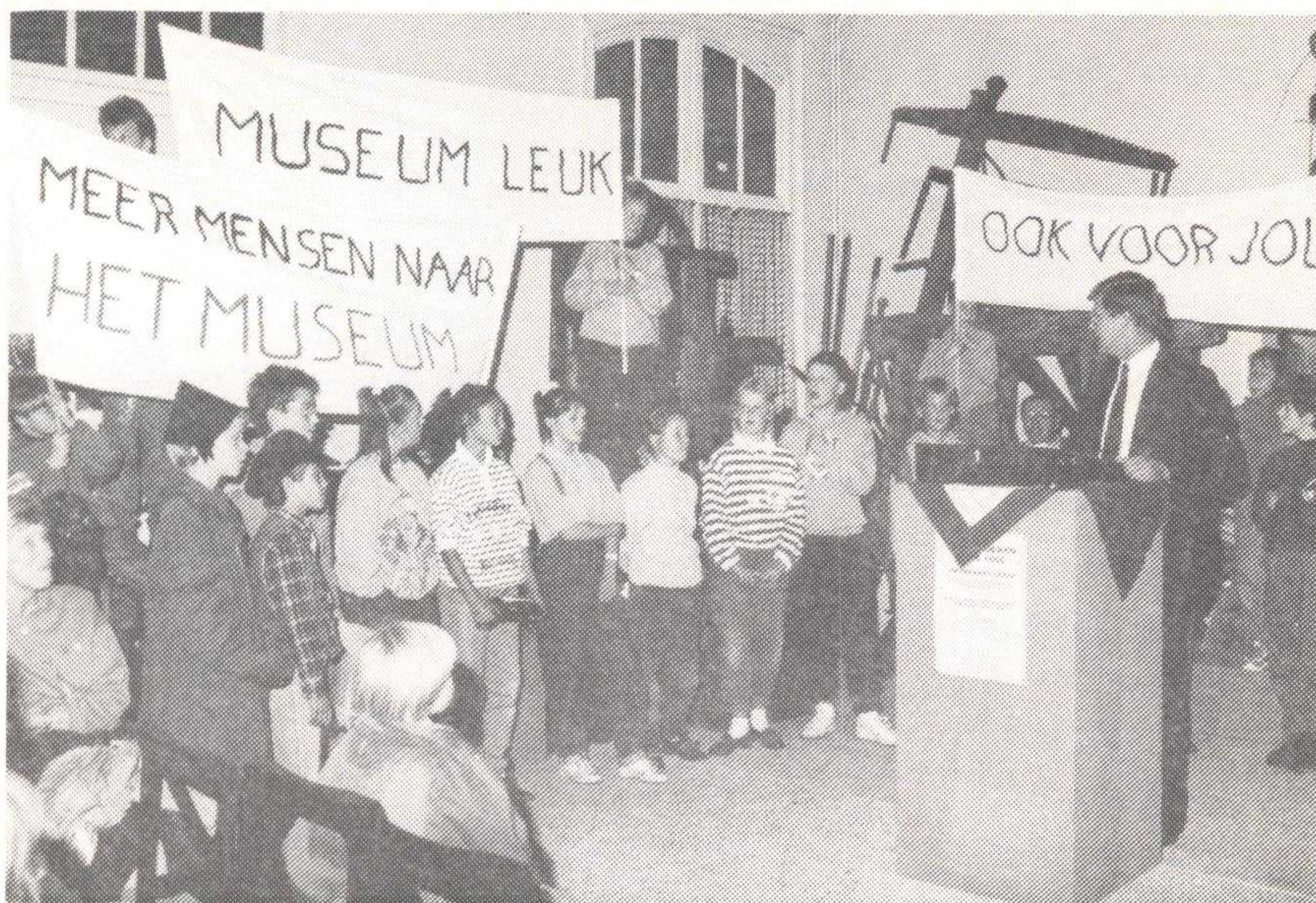
Koningin Beatrixschool

Groep 8b.

David Griffioen
Koningin Beatrixschool gr: 8b

Bij de opening van deze tentoonstelling wordt speciaal de jeugd toegesproken.

HET RIJTUIG EN ZIJN GEBRUIK. (Drs E. Broekhuis.)

Er is een tijd geweest zonder auto's, autowegen en parkeerterreinen. Voor het vervoeren van benodigdheden en produkten hadden de boeren wagens, waarmee betrokkene niet zelden ook de reis naar de laatste rustplaats maakte.

Rijtuigen vormden het meer luxe vervoer, soms al vernuftig multifunktioneel: de wielen konden worden vervangen door een slede, zodra de sneeuw het wegdek voldoende had bedekt.

Het vervaardigen van wagens en rijtuigen was een vak op zichzelf. De wagenmaker was geen gewone timmerman; hij moest immers onder meer ook een wiel kunnen maken!

Het bouwen van rijtuigen gaf nog meer mogelijkheden voor uitingen van kunst en cultuur. In het wagenpark van vorige generaties is een stuk van hun wijze van werken en leven vastgelegd.

kwekerij
A. van der Meijden

Schaapsweg 80 Ede
tel: 08380 - 15615

hartveroverend

Uw hele nieuwe garderobe samenstellen in één zaak. Omdat alles er is en... alles perfekt is!

VAN DE WEEERD

LADY

grotestraat - ede

gordijnstoffen?

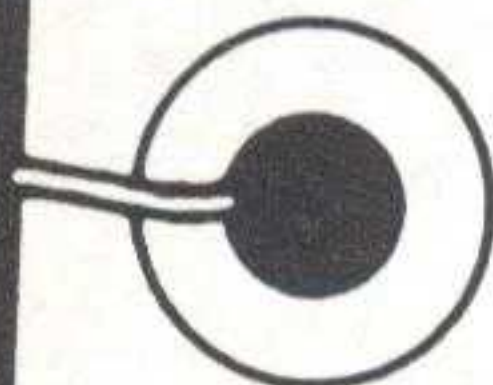

ploegstoffen

natuurlijk!

ze zijn verkrijgbaar bij

Eigen showroom.

VAN DIJK B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE -
TELEFOON 08380 - 32359

Als dhr J.H. Hermans uit Lunteren daarover aan de praat raakt, lijkt de tijd stil te staan.

Aan de hand van prachtige dia's gunde hij ons een blik in zijn schitterende kollektie oude voertuigen. Oude kaarten verlevendigen het geheel nog eens.

Maar de beelden gaan pas leven als dhr Hermans er zijn verhaal bij vertelt!

Zodoende kwam de heer Hermans er niet eens meer an toe om wat te vertellen van de ambachtelijke kant van wagens en rijtuigen.

Nadat hij zijn interessante causerie besloot, gingen velen opnieuw een kijkje nemen bij de uitgebreide expositie, die de inleider had meegebracht naar Calluna.

HET EDESE GEBIED TOT IN DE ROMEINSE TIJD. (vervolg 1)

Nadat we in de vorige Zandloper begonnen zijn met dit werk van de heer J.J.P. Nijdam, volgt hier het 1e vervolg:

Het gebied waarin de gemeente Ede ligt kreeg haar bodemsamenstelling en huidige vorm een 100.000 jaar geleden. De bodem in de gemeente Ede is uit een drietal hoofddelen (punt 1, 2 en 3) samengesteld, terwijl een tweetal minder ingrijpende delen (punt 4 en 5) tot slot zullen worden genoemd.

1. Het gebied van de Vallei dat bestaat uit dekzand, dat de opvulling is van de grote depressie, veroorzaakt door de langzame uitschurende werking van het ijs in de Riss/Salien ijstijd.
2. De lijn Lunteren-Ede-Bennekom-Wageningen-Renkum en verder. Dit gebied bestaat uit reliëfrijke gebieden. Met reliëfrijke gebieden worden de stuwwallen bedoeld, zoals die dateren uit de Riss/Saalienperiode. Dit gebied bestaat uit grof grindhoudend zand.
3. De streek van Otterlo/Harskamp, die bedekt is met stuifzanden.
4. Het westelijk deel van de Vallei rond de plaatsen Veenendaal en Ederveen, dat bedekt was met laagveen, waarin veenmos en heiderestanten werden aangetroffen.
5. Het gebied ten noorden van de Rijn tussen Wageningen en Rhenen, dat bestaat uit jonge rivierklei. Deze rivierklei-gebieden bereiken het gebied van de gemeente Ede niet of nauwelijks.

Het Kwartair mag met haar 1 miljoen jaar in de totale tijdsperiode waarin de aarde bestaat, kort zijn. Naar menselijke begrippen zijn die 1 miljoen jaar een erg lange tijd.

Toch is de geschiedenis van deze straaak beslist niet een statisch gebeuren, wanneer men de ingrepen van de natuur en in latere tijd die van de mens, aan het oog voorbij laat gaan.

De oudste tekenen van menselijke aanwezigheid in deze streek gaan niet verder terug dan een 200.000 jaar. Dat is de periode die aan de genoemde Riss/Saalienijstijd voorafging. Deze vondsten zijn gedaan in de tijdens deze ijstijd omhoog gekomen stuwwallen.

Primitieve vuistbijlen -door her R.O.B. te Amersfoort onderzocht- zijn gevonden in de grote zandafgraving ten noorden van Rhenen en in de Goudsberg (de oostelijk van Lunteren liggende zandafgraving). Deze vondsten hebben toebehoord aan volksstammen die op zekere momenten in dit gebied rondtrokken en het door hen gebruikte achter lieten.

Andere vondsten stammen uit het Weichselien (80.000-100.000 jaar voor Chr.). Dat gevonden materiaal komt in heel veel opzichten overeen met de oudste, boven reeds genoemde gebruiksvoorwerpen. De bevolking wordt nog duidelijk getypeerd als "jagers".

Ze bestond uit rondtrekkende volksstammen, groepen mensen waarover nauwelijks andere gegevens bekend zijn.

Veranderingen komen in het Boreaal, het Atlanticum en het Subboreaal, tijdsperioden die 10.000-1.000 jaar voor het begin van de jaartelling liggen.

Uit deze periode treft men de eerste tekenen aan van meer permanente vestiging in dit gebied. Er zijn resten van kleine nederzettingen en tekenen van kleine akkerbouw.

Verspreid over de hogere zandruggen in het oosten van Nederland worden resten van graven gevonden. Deze grafvondsten worden aangeduid als de "klokbekercultuur". Alleen al op de Veluwe zijn meer dan 1200 van dergelijke grafvondsten bekend. Bij Ede zijn, gerekend vanaf de oude rijksweg Ede-Arnhem drie van een vijftal van dergelijke grafheuvels uit die tijdsperiode duidelijk herkenbaar. Ze liggen noordelijk van de weg op de stuwwal in de Ederheide.

De Klokbekercultuur werd rond 1500 voor Chr. aan het eind van het Subboreaal gevolgd door de Bronstijd, die op haar beurt in het Subatlanticum (700 voor Chr.) overgaat in de IJzertijd.

Een goed beeld van de vroegste periode van bewoning van deze streek is te zien in het Museum Oud-Ede.

In tijdsvolgorde liggen daar de oudste voorwerpen uit de geschiedenis van deze omgeving, tentoongesteld.

Rond het begin van de jaartelling troffen de Romeinen toen zij hun rijk uitbreidden tot deze streek, een bevolking aan die blijk gaf redelijk ontwikkeld te zijn.

Het beeld van deze omgeving moet geweest zijn, dat landbouwgronden op de flanken van de stuwwallen lagen en verder voorkwamen op de hogere dekzandruggen in de Gelderse Vallei.

De lagere delen in de Vallei waren bedekt met moerassige wouden. De vochtige omstandigheden van deze lagere delen waren enerzijds het gevolg van de lage ligging van het gebied en anderzijds werd dat veroorzaakt door de afvloeiing van het water van de Utrechtse Heuvelrug en in veel sterkere mate, dat van de Veluwe.

Die lagere delen werden in latere tijd gebruikt als graslanden. Op de Zuidveluwe kwam landbouw op de hoger gelegen delen veel minder voor. Hetzelfde gold voor grasland. Heidebegroeiing ontstond op het Veluwemassief wel. Heidevelden zijn een gevolg van menselijk gebruik van dit gebied: het kappen van de oorspronkelijke bebossingen en het niet aanplanten van nieuwe bospercelen.

In natuurlijke omstandigheden verdwijnt de heide na verloop van tijd. Ze bleef hier bestaan omdat ze enerzijds gebruikt werd voor de schapenteelt en anderzijds omdat heideplaggen werden gebruikt voor bemesting van de akkerbouwgebieden op de hellingen van het gebied waar de Veluwe en de Vallei elkaar begrenzen.

Deze wijze van gebruik van het land zal in de volgende punten van dit verhaal nog meerdere malen naar voren komen.

Het gebied van de hedendaagse gemeente Ede is nooit onder werkelijk Romeins bestuur geweest. Het Romeinse Rijk beschouwde de rivier de Rijn als haar Noordgrens. Deze begrenzing wordt aangetoond door de vondst van een aantal vestingwerken langs de zuidoever van de Rijn, bij Huissen, bij Kesteren, in Utrecht en westelijk van Katwijk aan de Noordzee.

Hoe duidelijk in deze omgeving sprake was van de aanwezigheid van een vaste bevolkingsgroep rond het begin van de jaartelling, werd in het begin van de zeventiger jaren aangetoond door de Edese archeoloog Ed Zuurdeeg. In die jaren deed hij noordelijk van het Edese gemeentehuis een archeologische vondst van betekenis. Tijdens

grondwerkzaamheden werden in dit gebied sporen gevonden die men van groot belang achtte. Men trof paalsporen aan en resten van mogelijke afvalkuilen. Het vermoeden bestond dat hier sprake was van een tamelijk grote nederzetting. De vondst was verwonderlijk omdat de aanwezigheid van dergelijke sporen weliswaar werd verwacht maar wel op een aanmerkelijk westelijker plaats, in de richting van de Gelderse Vallei.

In eerste instantie werd op het moment van ontdekking het tevoorschijn komend aardewerk letterlijk gered uit de greep van de bulldozers, er werden wat metingen verricht en het R.O.B. werd op de hoogte gebracht. Meer kon men op dat moment niet doen.

Het werkelijk onderzoek in dit gebied begon op het moment dat in 1984 in deze wijk woningbouw zou starten.

Talrijke sporen gaven aan dat de gadane vondst geplaatst moest worden in de Romeinse tijd. Spoedig bleek dat de nederzetting groter was, dan men aanvankelijk verwachtte. Tot op dit moment staat vast dat ze een oppervlakte had van tenminste vijf hectaren.

Tijdens de opgravingen zag men dat de huizen enkele tientallen meters lang waren en bestonden uit vlechtwerk van takken, die bestreken waren met leem. De huizen waren van goede kwaliteit en duiden op een redelijk hoog ontwikkelde bevolking.

De bevolkingsgroep bestond uit landbouwers en veetelers en leefde in de tijdsperiode tot 450 jaar na Chr.

(wordt vervolgd)

XX

Voor werkzaamheden binnen de redactie van De Zandloper zoeken wij met spoed iemand, die in bezit is van een elektrische c.q. elektronische schrijfmachine met zgn. carbonlint, die bereid is om eens per drie maanden de kopy voor dit blad uit te typen, zodat de totale kopy opnamegereed bij de drukker kan worden aangeleverd.

Heeft u hiervoor interesse, neemt u dan even contact op met de sekretaris van de Vereniging Oud-Ede (zie voorin De Zandloper).

XX

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

Telefoon: 16308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS

of aluminium voorzetramen.

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13 EDE   Telefoon: 16308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

**voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als
buitenwerk, sauswerk, sierpleister, sigmulto, behangwerk
en andere schilderswerkzaamheden.**

voor informatie

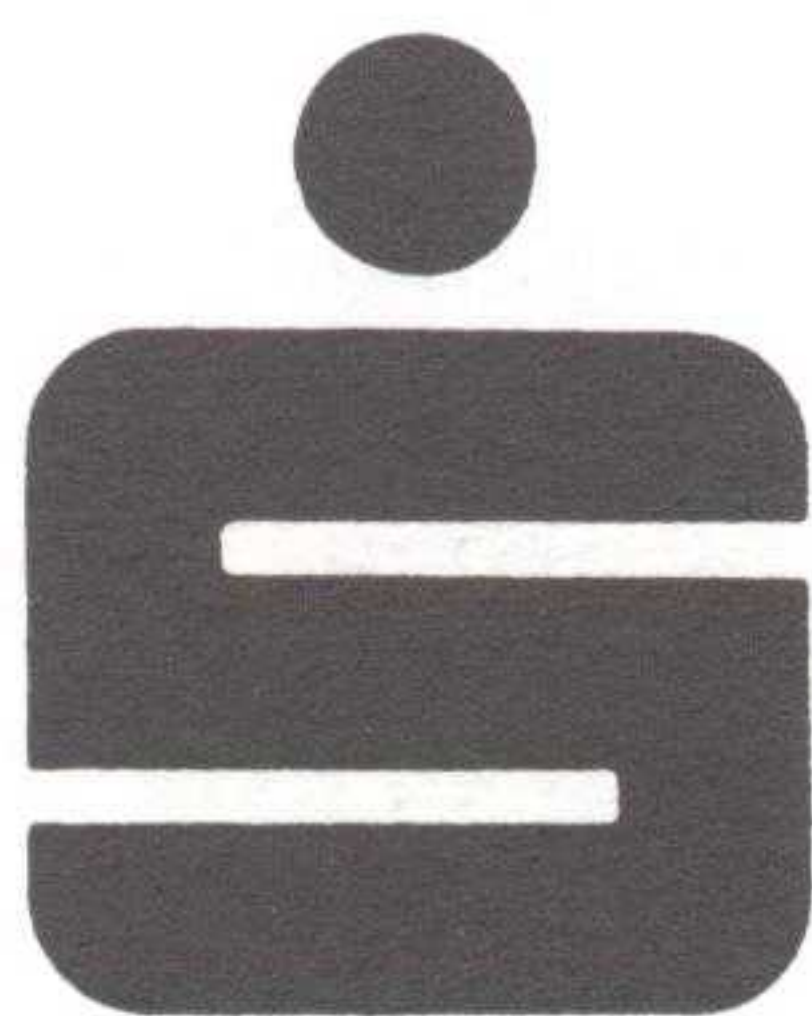
naar:

JANSEN

Bettekamp 13 EDE

Telefoon: 16308

vroeger kreeg ik er mijn
spaarzegeltjes . . . .
nu regel ik al mijn
geldzaken en verzekeringen
bij de bank met de

**omdat de oudste bank in ede
allang de oude niet meer is!**

**maar nog net zo vertrouwd,
gelukkig!**

**gelders - utrechtse
spaarbank**

ede, bennekom, lunteren, wekerom en otterlo